

## TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSI KÖRKÉP

Az Európai Közösség országainak társadalombiztosítási rendszeréről

*Danny Pieters*

### Bevezetés az EK országainak társadalombiztosítási törvényhozásába\* : Luxemburgi Nagyhercegség

#### A társadalmi biztonsági törvénykezés fogalma és forrásai

Habár nehéz mindenki számára elfogadható módon körüljárni e fogalmat, mégis van bizonyos fokú egyetértés az alkalmazási terület kérdésében. A társadalmi biztonsági rendszer (*sécurité sociale*) az alábbi területeket öleli fel:

– társadalombiztosítási rendszer (*assurance sociale*), amelyen belül a következő rendszereket különböztetjük meg: betegségi és anyasági biztosítási rendszer (*assurance maladie-maternité*), nyugdíjbiztosítási rendszer (*assurance pension*), valamint balesetbiztosítási rendszer (*assurance accident*). A betegségi és anyasági biztosítási rendszer természetbeni juttatást (orvosi ellátás), rokkantjuttatást és temetési segítyt nyújt. A nyugdíjbiztosítási rendszer keretében öregségi, rokkantsági és özvegyi nyugdíj igényelhető. A balesetbiztosítási rendszer orvosi ellátást, pénzügyi segítyt és nyugdíjat biztosít; a rendszer munkahelyi balesetekre, foglalkozási betegségekre és néhány egyéb kockázati tényezőre (például iskolai balesetek és mentési munkálatok közben elszenvedett balesetek) terjed ki;

– családi ellátások (*prestations familiales*), amely anyasági pótlékból (*allocation de maternité*), szülési pótlékból (*allocation de naissance*) és havi családi pótlékból (*allocations familiales mensuelles*) áll;

– munkanélküli járadék (*prestation de chômage*).

A tágabban értelmezett társadalmi biztonsági rendszer a fentiekén kívül a további juttatásokat biztosítja:

- az Országos Szolidaritási Alap juttatásai;
- szociális segíty (*assistance sociale*).

A német törvénykezés komoly befolyást gyakorolt a Nagyhercegség társadalmi biztonsági rendszerének kialakítására; ennek következtében a luxemburgi társadalombiztosítási rendszerek még ma is főleg szakmák mentén épülnek fel. A családi juttatások mára gyakorlatilag elvesztették szak-

\* A tanulmányt rövidített formában közöljük. A további fejezeteket folytatólagosan adjuk közre az *Esélyben*.

mai jellegüket. A munkanélküli járadék, akárcsak az Országos Szolidaritási Alap juttatásai és a különféle segélyek elvileg nem tesznek különbséget a foglalkozási csoportok között. A társadalmi biztonsági rendszerben külön helyet elfoglaló legjelentősebb csoportok a következők: fizikai dolgozók, a magánszektorban dolgozó szellemiek, közalkalmazottak és az állami szektorban dolgozó szellemiek, a közigazgatásban dolgozó szellemiek és közalkalmazottak, iparosok, kereskedők és gyárosok, szellemi szabadfoglalkozásúak valamint mezőgazdasági magánvállalkozók.

Bizonyos munkaadók, így például az Állami Vasúttársaság alkalmazottai külön társadalmi biztonsági rendszerhez csatlakozhatnak. Az alábbiakban csak a fizikai dolgozók, a magánszektorban foglalkoztatott szellemi dolgozók, az iparosok és a szellemi szabadfoglalkozásúak számára kidolgozott rendszerekkel fogunk foglalkozni.

Hozzá kell tennünk, hogy a fentiekben felsorolt társadalombiztosítási rendszeren kívül munkahelyi biztosítási rendszerek is léteznek, amelyeket a Kölcsönös Segélyegylettel (*mutuelle*), illetőleg vállalati szinten kötnek. A vállalat nyújtotta munkahelyi társadalombiztosítási rendszereknek nincs különleges szabályozása; a törvénykezés csak a kedvező adózási rendszert biztosítja a munkahelyi biztosítási rendszerek számára. A kollektív munkatörvény és a biztosítási törvény szabályai természetesen ezekre a rendszerekre is érvényesek.

A vállalat által ajánlott munkahelyi biztosítási rendszerek elsősorban öregségi, özvegyi valamint rokkantnyugdíj-kiegészítést biztosítanak.

A kölcsönös segélyegyletek (*sociétés de secours mutuel*) működését egyrészt a törvénykezés, másrészt a Segélyegyletek Legfelső Tanácsa (*Conseil supérieur de la Mutualité*) szabályozza. A segélyegyletek különböző kockázati juttatásokat (például halál esetén), a munkahelyen kívüli balesetek kategóriájában pedig kiegészítő juttatásokat biztosítanak tagjaiknak. A segélyegyletek tagjai kérhetik a (törvényes) társadalmi biztonsági rendszer által nem fedezett orvosi költségek visszatérítését is. A kölcsönös segélyalapok egyrészt állami támogatást, másrészt kedvező adózási rendszert élveznek.

1948-ban számos, a mi szempontunkból fontos rendelkezést iktattak be Luxemburg alkotmányába:

- az alkotmány 11.4-es cikkelye: „biztosítja a munkához való jogot és azt, hogy minden állampolgár érvényt szerezhessen eme jogának”;
- az alkotmány 11.5-ös cikkelye: „biztosítja a társadalmi biztonsági rendszer megszervezését, az aktív dolgozók egészségvédelmét és szabadidejét valamint a szakszervezeti szabadságot”.

Annak ellenére, hogy ezek az alkotmányos rendelkezések képezik a társadalmi biztonsági törvénykezés jogi alapját, valódi jelentőségük a pozitív törvénykezés szempontjából elenyésző. Az alkotmányos cikkelyeknek pusztán annyi a szerepük, hogy megkövetelik a társadalombiztosítási szabályok törvénybe foglalását. Különösen érvényes ez azokra a szabályokra, amelyek a munkához való jogukat gyakorolni nem képes személyeknek nyújtanak kárpótlást (azaz munkanélküli járadékot).

A társadalmi biztonsági rendszer minden egyes ága (egy vagy több) formális törvényen nyugszik, a részletes szabályozás rendeleti szinten történik. Megjegyzendő, hogy az 1925-ben bevezetett és később gyakran módosított társadalombiztosítási törvény (*Code des assurances sociales*) már nem tartalmazza a társadalombiztosítási jog átfogó kodifikálását: számos, az elmúlt évtizedben bevezetett társadalombiztosítási törvényt és fontos rendeletet nem integráltak a törvénybe.

## Kockázati tényezők és segélyek

### Öregség

Minden olyan 65. életévét betöltött biztosított személy, aki igazolni tudja, hogy legalább 120 hónapig fizetett nyugdíjbiztosítást, öregségi nyugdíjra (*pension de vieillesse*) jogosult. Minden olyan 60. életévét betöltött biztosított személy, aki igazolni tudja, hogy legalább 80 hónapig fizetett nyugdíjbiztosítást, karkedvezményes nyugdíjra (*pension de vieillesse anticipée*) jogosult. A karkedvezményes nyugdíjnál nemcsak a biztosítás tényleges időtartamát veszik figyelembe, hanem azokat az időszakokat is, amelyek alatt az igénylő rokkantsági nyugdíjat kapott, tanult, iskolából frissen kikerülőként a munkanélküli biztosítási rendszer által megkövetelt várakozási idejét töltötte, illetőleg egy vagy több 6 évesnél fiatalabb gyermeket nevelt a Nagyhercegségben. A második gyermek után legalább nyolc évet, a harmadik gyermek után legalább tíz évet tekintenek ténylegesen biztosított időszaknak. Olyan testi vagy szellemi fogyatékos gyermekek esetén, akiket nem specializált intézményben nevelnek, ez az időszak 18 évre emelkedik.

A karkedvezményes nyugdíjban részesülő személyek minimális alkalmi munkákon túl nem folytathatnak kereső tevékenységet.

Az öregségi nyugdíj két részből áll: a munkajövedelem arányában kapott elemből és az egységes (átalány) összegű elemből. A munkajövedelem arányában kapott elemre azok a személyek jogosultak, akik életpályájuk alatt mindvégig fizettek járulékot. Összegét úgy számítják, hogy minden egyes évre a járulékfizetésnél beszámított munkából származó átértékelt (indexelt) jövedelem 1,6%-át számítják be. Az átalány összegű elem nagysága kizárólag a biztosítás időtartamától függ. A biztosítás minden egyes éve után átalány összeget fizetnek (az évek száma azonban nem haladhatja meg a 40 évet).

A legalább 40 év biztosításon illetőleg biztosítottnak tekintett időszakon alapuló öregségi nyugdíjnak van minimális és maximális határa; ha az igénylő több mint 20, de kevesebb mint 40 évig fizetett biztosítást, a nyugdíjminimum összege a 40-ből hiányzó évek számával arányosan alacsonyabb.

Az a biztosított személy, aki 65. életéve elérésekor nem elégíti ki a biztosítás időtartamára vonatkozó minimális feltételeket, visszaigényelheti a járulékokat, amelyet ő maga illetőleg munkáltatója fizetett be; a já-

mulékokat a visszafizetéskor indexálják. A visszafizetéssel egyidőben, az illetőnek a járadékra való jogosultsága megszűnik.

Az öregségi nyugdíjra vonatkozó fenti feltételek, a szükséges változtatásokkal, a rokkantsági és az özvegyi nyugdíjra is érvényesek.

## Halálozás

Öregségi vagy rokkantnyugdíjat élvező személy valamint olyan személy túlélő házastársa, aki a halálát megelőző három évben legalább 12 hónapig biztosítva volt, özvegyi nyugdíjra (*pension de survie*) jogosult. A fenti minimális biztosítási követelmények nem vonatkoznak azokra az esetekre, amikor a biztosított személy baleset vagy olyan foglalkozási betegség következtében hunyt el, amelyre a biztosítás kiterjed.

Az elhunyt elvált házastársa akkor jogosult özvegyi nyugdíjra, ha nem kötött új házasságot. Ha az elhunytnek nem volt házastársa, bizonyos feltételek megléte esetén szülei és egyenesági felmenői, valamint másodfokú oldalági rokonai is jogosultak lehetnek erre a nyugdíjra. Ha több személy is megfelel a fenti feltételeknek, a nyugdíjat egyenlő arányban osztják el közöttük. Abban az esetben, ha az elvált házastárs is jogosult az özvegyi nyugdíjra, azt időarányosan osztják el közöttük és a többi jogosult között.

Ha az özvegy új házasságot köt, nyugdíjjogosultságát elveszíti. Ha az újraházasodáskor 50 évesnél fiatalabb, az előző évi nyugdíj ötszörösének megfelelő egyösszegű végkielégítést kap. Ha 50 évesnél idősebb, az előző évi nyugdíj összegének csak háromszorosát kapja.

A biztosított gyermekei – azonos biztosítási feltételek teljesülése esetén – ugyancsak jogosultak árvajáradékra. Ez a járadék nyugdíj a gyermek 18 (továbbtanulás esetén 25) éves koráig fizetendő. Az árvák csak házasságkötésükig kapják (kivéve ha még tanulnak).

Az özvegyi nyugdíj és az árvajáradék összefüggésben áll az elhunyt tényleges vagy feltételes öregségi illetőleg rokkantnyugdíjával. A túlélő házastárs özvegyi nyugdíja az alábbiakból tevődik össze: a munkajövedelem arányában kapott elem kétharmada (amihez meghatározott esetekben a munkajövedelem arányában kapott speciális elem kétharmada járul), valamint az egységes összegű elem teljes összege (amit meghatározott esetekben a speciális egységes összegű elemmel egészítenek ki). Az árvák számára biztosított nyugdíj a következőkből áll: a munkajövedelem arányában kapott elem egyötöde (amihez meghatározott esetekben a munkajövedelem arányában kapott speciális elem egyötöde járul), továbbá az egységes összegű elem egyharmada (ami meghatározott esetekben kiegészül a speciális egységes összegű elem egyharmadával). A speciális egységes összegű elem, valamint a munkajövedelem arányában kapott speciális elem összegét a rokkantbiztosítás összegéhez hasonló módon határozzák meg (lásd fent).

Szükség esetén az özvegyi nyugdíj illetve árvajáradék kiegészíthető, feltéve, hogy az elhunyt biztosított (vagy nyugdíjas) kielégítette a nyugdíj-

minimumnak a biztosításra illetve a biztosítási időszakra vonatkozó feltételeit; a pótlék összege az özvegy esetében a nyugdíj kétharmada, az árva esetében a járadék egyötöde.

Az özvegyi nyugdíj felső határát az öregségi nyugdíj felső határához hasonlóan állapítják meg.

A betegségi és anyasági biztosítási rendszer keretében temetési segélyt (*indemnité funéraire*) fizetnek a biztosított vagy családtagja halálakor. A segélyt az a személy kapja, aki eltemeti az elhunytat. A segély a szokott összeg felére illetve egyötödre csökken, ha az elhunyt hat évesnél fiatalabb volt vagy ha halva született. A magánbiztosítási rendszerben a túlélő csak három hónap várakozási idő letöltése után kap temetési segélyt.

Ha a biztosított halálát olyan baleset okozta, amelyre a megkötött biztosítás kiterjedt, hozzátartozói az elhunyt munkából származó éves jövedelme egytizenötödének megfelelő temetési segélyt és nyugdíjat kapnak. Az özvegy az éves jövedelem 40%-ának megfelelő nyugdíjat kap; ha az özvegy legalább három hónapja és legalább 50%-ban munkaképtelen, az éves jövedelem 50%-ára jogosult. Ha ismét házasságot köt, elveszti nyugdíjjogosultságát. 50 év alatt az özvegyek házasságkötésükkor a havi nyugdíj hatvanszorosának megfelelő egyösszegű végkielégítést kapnak; az 50 év felettiak a nyugdíj harminchatszorosát kapják. Ha a biztosított olyan munkahelyi baleset vagy foglalkozási betegség következtében vált (legalább) 50%-ban munkaképtelenné, amelyre a biztosítás kiterjed, de halálát nem ez okozta, özvegye a munkából származó éves jövedelem 40%-ának megfelelő végkielégítést kap.

Ha a biztosított eltartott gyermeke után kapott családi pótlékot, halálát követően a gyermek az elhunyt munkából származó évi jövedelme 20%-ának megfelelő nyugdíjat kap. Az elhunyt azon felmenői, akik egy háztartásban éltek vele, és akiknek eltartását alapvetően az elhunyt biztosította, munkájából származó évi jövedelme 30%-ának megfelelő nyugdíjat kapnak (a nyugdíj összege és időtartama azonban az elszenvedett valódi kárnak megfelelően csökkenhet). Ugyanez a nyugdíj fizetendő az elhunyt anyjának, anyósának, mostohaanyjának, lánytestvérének valamint hajadon lányának abban az esetben, ha halálának időpontjában betöltötték 45. életévüket, valamint ha a halál bekövetkeztét megelőző 5 évben ők vezették az áldozat háztartását. Ha viszont férjhez mennek, elveszítik nyugdíjjogosultságukat. Az özvegyi nyugdíjak összege nem haladhatja meg az elhunyt munkából származó évi jövedelmének 80%-át.

### Munkaképtelenség

Szüléskor csak akkor fizetendő pénzbeli juttatás a betegségi és anyasági biztosítási rendszer keretében, ha az igénylő közvetlenül a szülés előtt legalább hat hónapig tagja volt a betegbiztosítási alapnak.

A bérből élők biztosítási rendszere betegség illetőleg szülés esetén pénzbeli juttatásokat nyújt. E juttatások összege annyi, amennyit a biztosított a betegség vagy szülés ideje alatt kereshetne; a magánszektorban

foglalkoztatott szellemi dolgozók biztosítási rendszerében a juttatások összegének van felső határa. Betegség esetén a pénzbeli juttatás a munkaképtelenség első napjától és maximum 52 héten át igényelhető. A biztosított a szülés előtt és után minimum 8 hétig kap pénzbeli juttatásokat. Ha azonban az igénylő törvényes vagy megegyezésem alapon továbbra is megkapja bérét, ilyen nem igényelhet (a magánszektorban foglalkoztatott szellemi dolgozók esetében például törvény biztosítja, hogy bérüket a megkezdett hónapban valamint az azt követő három hónapban továbbra is megkapják).

A magánvállalkozói rendszer keretében biztosított személyek betegségből eredő munkaképtelenségük negyedik hónapjától kapnak pénzbeli juttatást; ennek összege a társadalmi minimumbérrel egyenlő. Ha az igénylő igazolni tudja, hogy jövedelemvesztése ezt valójában meghaladja, a pénzbeli juttatás maximum 40%-kal felemelhető.

Minden olyan 65 év alatti biztosított személy, aki igazolni tudja, hogy 12 hónapig biztosítva volt, a felülvizsgáló orvos által hozott rokkantsági véghatározatot megelőző három évben, illetőleg a táppénz lejáta után rokkantnyugdíjat (*pension d'invalidité*) igényelhet. A minimális biztosítási időtartam feltétele nem vonatkozik azokra az esetekre, amelyekben a rokkantság a biztosítási idő alatt bekövetkezett munkahelyi baleset vagy foglalkozási betegség következménye.

Rokkantnak tekinthető az a biztosított, akinek munkaképessége hosszú betegség, valamilyen fogyatékoság vagy öregség miatt olyan mértékben csökkent, hogy sem korábbi munkáját nem tudja ellátni, sem más, erejét és képességeit tükröző munkát nem tud végezni. Az a személy, aki rokkantnyugdíjat kap, nem végezhet semmilyen fizetett munkát; a nyugdíj felfüggeszhető, ha az igénylő munkáját más végzi el az ő számárára. Az 50. életév betöltéséig a biztosított személynek részt kell vennie minden olyan rehabilitációs és átképző programban, amelyet felajánlanak neki.

A rokkantnyugdíj munkajövedelem arányában kapott elemből és egységes összegű elemből áll (akárcsak az öregségi nyugdíj), amelyhez a munkajövedelem arányában kapott speciális elem illetőleg speciális átalány összegű elem adódik, attól függően, hogy a biztosított személy rokkanttá válásakor 55 év alatti vagy 55-65 év közötti volt-e. A munkajövedelem arányában kapott elemhez speciális elem járul az 55 év alatti igénylők esetében; ennek összege a munkából származó évi átlagos jövedelem egy hányada, azon évek után, amelyekre az illető 25 éves korától rokkanttá válásáig járulékot fizetett. Az egységes összegű elemet speciális egységes összegű elem egészíti ki 65 éves korig.

Ha az igénylő a 25 éves korától rokkanttá válásáig eltelt időszakban megszakította biztosítását, a nyugdíjat csak a ténylegesen biztosított évek után kell számítani.

A rokkantsági nyugdíjminimumot ugyanúgy számolják ki mint az öregségi nyugdíjminimumot, habár a nyugdíjjogosultság pillanatától a 65. életév betöltéséig tartó időszakot biztosított éveknek számolják el. A rok-

kantnyugdíj felső határát ugyanúgy határozzák meg, mint az öregségi nyugdíjét.

A balesetbiztosítási rendszer keretében biztosított személyek munkaképtelenségük 13. hetétől teljes vagy részleges munkaképtelenségük egész időtartama alatt kapnak nyugdíjat. Teljes munkaképtelenség esetén a nyugdíj összege az előző évi, munkából származó átlagjövedelem 80%-a, részleges munkaképtelenség esetén pedig a fent említett összeg egy része. A nyugdíjnak kötött felső határa van, ugyanúgy, mint a járulékfizetésnek.

Ha a baleset következtében részlegesen munkaképtelenné vált személy önhibáján kívül lett munkanélküli, a nyugdíj összegét a teljes munkaképtelenség esetén járó nyugdíj összegére emelik; ez az összeg azonban csak három hónapig igényelhető, és – ha lehetséges – levonják belőle a munkanélküli járadékot.

Ha az áldozat olyan baleset következtében válik teljesen munkaképtelenné, amelyre kiterjed a biztosítás, és még állandó ápolásra is szorul, a nyugdíj összegét a munkaképtelenség mértékével arányosan emelik; a nyugdíj nem haladhatja meg a munkából származó évi jövedelmet.

Mindaddig amíg a legalább 50%-ban munkaképtelen biztosított személy segélyt kap, 10%-os pótlékot igényelhet minden olyan eltartott gyermeke után, aki után családi pótlék jár. A nyugdíj és a nyugdíjpótlék összege nem haladhatja meg a munkából származó évi jövedelmet.

A munkaképtelenség mértékét csak a nyugdíjhatározatot követő három évben lehet felülvizsgálni, kivéve azt az esetet, ha a munkaképtelenség 10%-al rosszabbodik.

A balesetbiztosítási rendszer a 10%-nál kisebb munkaképtelenség esetén járó nyugdíjat, egy minimum hároméves időszak elteltével, egyösszegű végkielégítésként is kifizetheti. Ha az igénylő 10-40%-ban munkaképtelen, kérheti a nyugdíj folyamatos kifizetését.

### Munkanélküliség

A munkanélküli biztosítási rendszer hatáskörébe tartozó személyek a következő feltételek mellett jogosultak munkanélküli járadékra (*indemnité de chômage*):

- 16–64 év közöttiek;
  - a várakozási időt letöltötték (végzetek esetén);
  - munkaképesek, és a Nagyhercegségben laknak;
  - regisztráltatták magukat a munkaközvetítő irodában, valamint benyújtották igényüket a munkanélküli járadékra;
  - önhibájukon kívül munkanélküliek, azaz nem azért váltak munkanélkülivé, mert nem igazolható módon otthagyták munkahelyüket, vagy mert valamilyen mulasztásuk vagy tettük miatt nyomós indokkal elbocsátották őket;
  - bármely megfelelő munkát elfogadnak.
- A munkanélkülinek be kell jegyeztetnie magát a munkaközvetítő iro-

dában, s meg kell jelennie a megjelölt napokon és órában tartott ellenőrzésen. Köteles részt venni az illetékes adminisztratív hatóság által megjelölt munkahelyi és általános képzési programokban. A munkanélküli kötelezhető arra, hogy a járadék fejében valamilyen úgynevezett közérdekű munkát végezzen. Egy kétéves időszakon belül maximum 365 napig fizetnek munkanélküli járadékot; az Országos Munkaügyi Bizottság (*Commission nationale de l'emploi*) a munkanélküli járadékot – ha ezt valaki kérelmezi – 182 nappal meghosszabbíthatja, ha úgy ítéli meg, hogy a munkanélkülinek (kora, testi és szellemi állapota vagy egyéb súlyos körülmény következtében) kevés esélye van a munkaerőpiacon arra, hogy elhelyezkedjen. Ha a munkanélküli nem elégíti ki a feltételeket (például nem indokolható módon visszautasít egy állásajánlatot), a segély lejártá előtt is elvesztheti jogosultságát.

A munkanélküli járadék összege a munkanélküliséget megelőző három hónap bruttó átlagkeresetének 80%-a; az összeg azonban nem haladhatja meg a társadalmi minimumbér két és félszeresét illetőleg kétszeresét (utóbbi azokra vonatkozik, akik 12 egymást követő hónapban több, mint 182 napot voltak munkanélküliek). A bruttó átlagkereset 60%-a jár azoknak a munkanélkülieknek, akiknek házastársa (vagy a háztartásukban együttélő személy) a munkanélküli biztosításának ideje alatt a társadalmi minimumbér két és félszeresénél többet keres.

Az iskolából kikerülő fiatal munkanélküliek juttatása az azonos korú iskolázatlan fizikai munkásnak járó társadalmi minimumbér 70%-ának felel meg. Azok a 16-17 éves fiatalok, akik nem tudják igazolni az iskolaköteles kor betöltését, illetőleg a szakmai képzés befejezését, a minimumbér 40%-át kapják. Az idős magánvállalkozók munkanélküli járadéka a szakképzett munkás társadalmi minimumbérének 80%-ával egyenlő.

### Orvosi ellátás

A betegség illetőleg szülés esetén felmerülő orvosi ellátás költségeit a betegségi és anyasági biztosítási rendszer fizeti. Ezek a természetbeni juttatások a betegalaphoz való csatlakozástól kezdve fizetendők (kivételt jelentenek a magánbiztosítási rendszerek, amelyek csak háromhónapos tagság után nyújthatják a szolgáltatásokat). Ha az igénylő nem szünteti meg tagságát, az alap a betegség kezdetétől a betegség egész időtartama alatt fizet juttatást. Ha a kezelés alatt álló személy kilép a betegalaphoz, további 26 hétig kap még juttatást. A természetbeni juttatások az alábbiakat foglalják magukba: orvosi és fogászati ellátás, a beteg utazási és szállítási költségei, gyógyszerköltségek, gyógyászati és egyéb segédeszközök, radiológiai vizsgálat, kórházi költségek és szülési költségek.

Bármely államilag elismert orvos nyújthat orvosi ellátást. Az orvosi honoráriumot kollektív szerződésben, illetőleg, ha ez nincs, akkor az Érdekegyeztető és Döntőbizottságon (*Commission de conciliation et d'arbitrage*) keresztül rögzítik. Ez utóbbi esetben a felek által elfogadott megoldás miniszteri jóváhagyást igényel. A díjszabást évenként újraszabályoz-

zák. A kórházi díjszabást a Kórházak Szövetségével (*Entente des hôpitaux*) kötött megegyezés határozza meg.

A biztosított személy szabadon választhat orvost és kórházat; ha a betegalap hozzájárul, külföldön is kezeltetheti magát. A honoráriumokat a betegalap téríti vissza. A biztosított személy, ha kezelteti magát, első alkalommal 20%-os költséghozzájárulást fizet, az ezt követő 28 napon belül minden további vizitért 5%-os hozzájárulást fizet. Kórházi ápolás esetén csak a tartózkodás ún. „szállodai költségei” után kell hozzájárulást fizetni. A fogászati kezelés költségeinek visszatérítése a kollektív szerződésnek megfelelően történik: fogászati tanácsadásért 5%-os személyes hozzájárulást kell fizetni; a műfogorért fizetendő személyes hozzájárulás nem haladhatja meg a 20%-ot. A többi gyógyászati segédeszköz árát a betegalap a megegyezésben meghatározott árszabásnak megfelelően téríti vissza. A gyógyszerek három kategóriába sorolhatók: vannak, amelyekből semmit nem térítenek vissza, vannak ún. alapgyógyszerek, amelyeknek árát teljes egészében visszatérítik; és végül vannak a „közönséges” gyógyszerek, ezeknél az ár 80%-át térítik vissza (ha a beteget kórházban ápolják, akkor a gyógyszerek teljes árát visszatérítik).

A kórházi ápolás költségeit közvetlenül a betegalap fizeti; a beteg a költségeknek csak a számára kötelező részét. A fizikai munkások betegalapjához csatlakozóknak a fentihez hasonló módon kell hozzájárulniuk a gyógyszerköltségekhez. Ha a balesetet szenvedett személyre kiterjed a balesetbiztosítási rendszer, akkor az orvosi ellátás költségeit a balesetbiztosítási rendszer közvetlenül fizeti. Azok, akiknek balesetére kiterjed a balesetbiztosítási rendszer, nem fizetnek semmilyen személyes költséget; a személyes járulékot – amelyet a biztosítottnak baleset esetén kellene fizetnie – a balesetbiztosítási rendszer fizeti.

### Család

A kismama a szülés előtti 8. héttől maximum 16 héten át jogosult anyasági járadékra. Hasonló szabályok érvényesek az örökbefogadásra is. Az anyasági járadék összegét annyival csökkentik, amennyi anyasági vagy betegbiztosítási ellátást nyújt a társadalombiztosítási rendszer, amennyit keres illetőleg amennyi munkanélküli juttatást kap az igénylő.

A terhes anya csak akkor igényelhet már a szülést megelőzően szülési járadékot, ha elmegy öt orvosi és egy fogorvosi vizsgálatra. A szülés után pedig akkor, ha a szüléstől számított 10 héten belül elmegy egy ellenőrző orvosi vizsgálatra. A csecsemő akkor jogosult születés utáni járadékra, ha a szülést megelőzően legalább kétszer megvizsgálták, és ha legalább négy vizsgálatra elvitték két éves kora előtt.

A havi családi pótlék (*allocation familiale*) összege különböző az első, második és harmadik gyermek után; a negyedikétől kezdve minden egyes gyermek után ugyanakkora összeget fizetnek. A pótlék összege megnő, amikor a gyermek eléri 6 illetőleg 12 éves korát. A 18 év alatti fogyatékos gyermekek speciális kiegészítő pótlékra jogosultak. Mindazon személyek,

akik valamilyen fogyatékoság vagy krónikus betegség miatt képtelenek ellátni magukat, koruktól függetlenül továbbra is jogosultak erre a segílyre, legalábbis akkor, ha semmilyen nyugdíjat nem kapnak az Országos Szolidaritási Alaptól vagy más, a társadalmi biztonság kérdéseiben érintett szervezettől.

### Szükségletek

Az Országos Szolidaritási Alap szolidaritási nyugdíjat (*pension de solidarité*) nyújt a következő személyeknek:

– minden olyan (nők esetén) 60, illetőleg (férfiak esetén) 65 év feletti személynek, aki legalább 15 éve él a Nagyhercegségben, és aki igazolni tudja, hogy 18 éves korától volt rendszeres, munkából származó jövedelme;

– minden olyan személynek, aki születésétől fogva munkaképtelen, illetőleg 18 éves kora előtt vált azzá;

– minden olyan egyedül élő szülőnek, aki két vagy több gyermeket tart el, illetőleg aki legalább egy olyan fogyatékos vagy krónikus betegségben szenvedő gyermeket tart el, aki után családi pótlékot kap;

– minden olyan munkanélkülinek, aki már nem jogosult munkanélküli járadékra;

– minden olyan önellátásra képtelen személynek, aki állandó – és kivételesen költséges – ápolásra és segítségre szorul.

A szolidaritási nyugdíj egy bizonyos jövedelemminimumot biztosít a jogosultaknak. A nyugdíjhoz pótlék járul a jogosulttal együttélő házastárs után, ha az 45 évesnél idősebb, vagy ha a család legalább két olyan gyermeket tart el, akik után családi pótlékot kap. (Fogyatékoság vagy krónikus betegség esetén már egy gyerek után is.)

A szolidaritási nyugdíj évi összegéhez átalány összegű emelés járul minden olyan gyermek után, aki után a jogosult családi pótlékot kap. A jogosult valamint családtagjai személyi jövedelmét és vagyonát levonják a szolidaritási nyugdíjból.

Az Országos Szolidaritási Alap kiegészítő járadékot (*allocation compensatoire*) ad minden olyan nyugdíjra jogosult személynek, akinek az összjövedelme nem haladja meg a társadalmi minimumbért. A járadék összege a háztartás tagjainak számától függ (azaz más-más egyedülélő személyek és legalább két személyből álló háztartások esetén). A kiegészítő járadék jövedelemigazoláshoz kötött.

Az Országos Szolidaritási Alap évente egyszer fűtэшozzájárulást utal ki. A hozzájárulás összegét, az érintett személyek számának figyelembevételével, évente határozzák meg. Azok a személyek jogosultak erre, akiknek a jövedelme egy bizonyos határ alatt marad (az évi fűtэшozzájárulás és a jövedelemhatár aránya kettő az öthöz).

Az Országos Szolidaritási Alap felveszi a Dolgozók Országos Betegbiztosítási Pénztárába (*Caisse nationale d'assurance maladie des ouvriers*)

mindazokat a szolidaritási nyugdíjt élvező személyeket, akik még nem tagjai valamilyen betegalapnak.

A városi szociálpolitikai irodák kötelesek szociális támogatási szolgálatról gondoskodni. A szolgálat feladata, hogy segítséget nyújtson a rászorulóknak. A segítség lehet pénzbeli, lehet olyan intézkedés, amely lehetővé teszi a szegényeknek, hogy hasznos munkát végezzenek, vagy olyan intézkedés, amely hozzásegíti őket ahhoz, hogy fizetett munkát találjanak.

*Fordította Andor Eszter*

A *Liget* őszi számának tartalmából

Szilágyi Ákos: Egónia  
 Lipp Tamás: A Vajda – portré Eötvös Károlyról  
 Pethő Bertalan: Globális bárka  
 Levendel Júlia: Philemon és Baucis  
 Tillmann J.A.: A távirányító  
 Borsos Béla: Az élet kereke

A *Liget* és a *Liget*-könyvek megrendelhetők közvetlenül a szerkesztőségnél. Aki 200 Ft-ot, vagy ennél többet – amilyen mértékben támogatni tudja műhelyünket – rózsaszín pénzes-  
 utalványon küld az alábbi címre, egy évig megkapja a lapot. Külföldre az előfizetés 500 Ft.

Címzett: LIGET  
 Rendeltetési hely: Budapest, 114  
 1525 Postán maradó

A könyvek a vételár elküldésével rendelhetők meg.

Új könyveinkből:

Poszler György: Találkozások 138 Ft  
 R. Várkonyi Ágnes: Pelikán a fiaival 128 Ft  
 Lányi András: A kettészakított üstökös 98 Ft  
 Horgas Béla: Vakegér 98 Ft  
 Szilágyi Ákos: A vágy titoktalan tárgya 128 Ft